

Esmeralda Mustafić, MA

dr. sc. Alica Arnaut

LEKSIČKE PROMJENE U BOSANSKOM JEZIKU UZROKOVANE PANDEMIJOM KORONAVIRUSA

Sažetak

Cilj ovog rada je prikazivanje leksičkih promjena koje se dešavaju u savremenom bosanskom jeziku pod utjecajem pandemije virusa korona. U radu će se prikazati riječi i izrazi koji su iz upotrebe u užoj sferi medicine pronašli mjesto i u svakodnevnom diskursu, riječi i izrazi koji su već postojali u bosanskom jeziku ali su sada proširili svoje značenje, kao i riječi i izrazi neologizmi koji su nastali različitim putevima asocijacija ili metafora vezanim za virus korona.

UVOD

Promjene u jeziku, uzrokovane različitim društvenim pojavama, mogu se desiti izrazito brzo. Odnos jezika i društvenih pojava u lingvistici je analiziran kao međusobno povezan i nerazdvojiv. Ranko Bugarski (1976) piše o jeziku i društvenim promjenama, te postavlja pitanje uvjetovanosti između jednog i drugog. On navodi da je opća priroda jezika, zapravo, uvjetovana općom prirodom društva, što znači da će se jezik neminovno mijenjati pod utjecajem određenih društvenih promjena. Ovakve promjene se prvenstveno dešavaju na leksičkoj razini. „Nastaju nove riječi i izrazi, odnosno neke se riječi i izrazi zbog izvanjezičkih promjena u određenome trenutku počinju upotrebljavati učestalije, te, iako se prvotno njima služi ograničena skupina korisnika, postaju dijelom svakodnevnih, opće uporabe.“ (Blagus Bartolec, 2020:30).

Pojava virusa Covid 19 izazvala je promjene u svim sferama života. Od trenutka kada se u Bosni i Hercegovini pojavila prva osoba zaražena ovim virusom, građani su svjedoci svakodnevnog priliva mnoštva informacija i vijesti koje preplavljaju sve vrste medija. Termini kao što su *Sars-CoV-2*, *koronavirus*, *Covid 19*, *infekcija*, *epidemiološka situacija*, *dezinfekcija*, *respirator*, *vakcina* i dr. su vrlo brzo iz upotrebe u sferi medicine pronašli i svoje mjesto u svakodnevnoj komunikaciji svih građana. U jeziku se, također, pojavljuju i mnogi neologizmi koji se izrazito brzo šire u upotrebi. Osim njih, prisutne su i kombinacije već postojećih riječi sa proširenjima postojećih značenja.

Promjene u leksiku

Poznato je da se leksik jednog jezika može raslojavati prema različitim kriterijima, te se tako u literaturi mogu pronaći pojmovi općeg i leksika ograničene upotrebe. Jasna Melvinger u knjizi *Leksikologija* (1984: 60) govori o općeupotrebnom i leksiku ograničene upotrebe. Općeupotrebnim leksikom naziva se onaj koji je poznat svim govornicima jednog govornog područja, koji se koristi u svim funkcionalnim stilovima i u svim područjima društvenog života

(političkom, ekonomskom, kulturnom). Melvinger (1984) navodi da takav leksik čini temelj jednog nacionalnog jezika i njegova upotreba ne ovisi ni o tome gdje neko živi niti o tome čime se bavi. Leksikom ograničene upotrebe označava se onaj leksik koji govornik koristi ovisno o tome u kojem geografskom području živi, ovisno o tome koja mu je profesija ili ovisno o tome kojoj socijalnoj skupini pripada. U takav leksik Melvinger (1984) ubraja specijalni leksik koji podrazumijeva profesionalizme i termine, dijalekatski leksik i žargonizme.

Prvi slučaj koronavirusa u Bosni i Hercegovini zabilježen je 5. marta 2020. godine i otada pa sve do danas smo svjedoci upliva specijalnog leksika, konkretno u ovom slučaju medicinskih termina, u svakodnevni jezik i govor. „Velik je broj riječi iz specijaliziranog jezika medicinskog žargona ušao u opći jezik“ (Štrkalj Despot, 2020:2). Prema Jasni Melvinger (1984:61) ovakve riječi bi se nazivale „uskospecijalnim terminima“, te bi značilo da su poznati samo medicinskim stručnjacima. Riječi tj. termini koji su prije pandemije bili poznati samo medicinskim stručnjacima, te je i njihova upotreba bila ograničena na medicinsku struku sada postaju dijelom leksika koji je općerazumljiv i prelazi u općeupotrebni leksik. To su riječi poput: *antitijela, antigenski test, asimptomatski pacijent, citoksinska oluja, covid 19, inkubacija, incidencija, intubacija, lokalna transmisija, koronavirus, kontaminacija, klinička slika, mortalitet, molekularni test, nulti pacijent, omikron, pandemija, PCR-testovi, pik infekcije, respirator, respiratorna infekcija, reinfekcija, revakcinacija, infektolog, talas /prvi, drugi, treći/, trijaža, transmisija virusa, simptom, soj, serološki test, stopa zaraze, SARS-CoV-2, vakcinalni status, virus, virolog*. Jasna Melvinger (1984) ovakvu pojavu naziva *determinologizacijom*, objašnjavajući da su granice između općeupotrebno i specijalnog leksika pomične te da, zajedno sa razvojem nauke, tehnike, umjetnosti i masovne komunikacije, terminološki leksik može postupno prelaziti u općeupotrebni.

S druge strane, neke riječi iz specijalnog leksika su već određenim dijelom bile u svakodnevnoj upotrebi ranije ali se sada, posredstvom pandemije, povećala frekvencija njihove svakodnevne upotrebe. Melvinger takve riječi naziva općerazumljivim terminima široke upotrebe koji su poznati i ljudima drugih profesija (1984:61). Takve riječi su: *dezinfekcija, dezinficijens, epidemija, epidemiološke mjere, epidemiološka slika, epicentar epidemije, imunizacija, rad od kuće, maska, vakcina, vakcinacija, vizir, zaštitno odijelo*. Neke od ovih riječi mijenjaju ili proširuju opseg svog značenja u svakodnevnom jeziku i govoru.

Uzmimo kao primjer riječ *maska*, U Rječniku bosanskog jezika (2007:365) kao pojašnjenje za ovu riječ stoji da je to „predmet koji pokriva lice i prikriva identitet, obrazona, krinka; prividan, vanjski izgled; navlaka na licu ili dijelu lica radi zaklona, zaštite od prašine ili otrovnih plinova; namaz preko lica radi njege“. Pod utjecajem pandemije primarno značenje riječi *maska* postaje sredstvo zaštite protiv prodora bakterija ili virusa. Na isti način svoje značenje proširuje i riječ *vizir*, koji se u Rječniku bosanskog jezika (2007:1220) objašnjava kao „vojn. mušica, nišanska pločica sa uskim otvorom; naprava na fotografskom aparatu koja omogućuje usmjeravanje objektiva na željeni predmet; pokretni dio srednjovjekovnog šljema, kacige koji prekriva lice; sport. providna kaciga za zaštitu lica kod mačevalaca; naprava za mjerenje šupljih predmeta, za baždarenje bačava“. U vremenu pandemije vizir, baš kao i maska, predstavlja

zaštitno sredstvo u odbrani prodora bakterija ili virusa. Na istom principu svoje značenje proširuje i riječ *rukavice* gdje se osnovno značenje „odijevni predmet za šaku i prste“ (v. Rječnik bosanskog jezika 2007:1004) proširuje značenjem predmeta koji služi za zaštitu od direktnog kontakta sa bakterijama i virusima. Navedene riječi, dakle, u općeupotrebnom leksiku preuzimaju značenja koja su dosada bila dijelom specijalnog medicinskog leksika.

Još jedna važna promjena u leksiku bosanskog jezika uvjetovana pandemijom je i značajan broj novih posuđenica koje su najvećim dijelom preuzete iz engleskog jezika. I riječi koje su prethodno pomenute, riječi koje su iz specijalnog prelazile u općeupotrebnog leksik, također su u najvećem broju slučajeva posuđenice, ali su se one u bosanski jezik asimilirale mnogo ranije. Istom brzinom kojom su se širili virus i bolest odvijao se i proces jezičkog posuđivanja. Izravno su se posuđivali i preuzimali riječi i termini koji su zadržavali isto ili slično značenje koje su imali i u jeziku davanja.

Jedna od prvih posuđenih riječi povezana sa pandemijom je svakako *korona*. Ova riječ potječe iz latinskog jezika (lat. *corona*) i u rječnicima se susreće nekoliko njenih značenja – kruna, vijenac; višebojni prsten oko Sunca i Mjeseca; muz. znak za produžavanje trajanja tona, akorda ili pauze (v. Rječnik bosanskog jezika 2007:311; Rječnik hrvatskoga jezika 1991: 280, Rječnik stranih riječi 1978:743). U vremenu pandemije riječju *korona* označava se i bolest uzrokovana virusom Coronavirinae.

Jedna od jezičkih nedoumica pojavila se upravo pri pisanju pojmova, riječi i sintagmi koje u svom sastavu imaju riječ *korona*. Sama ova riječ je fonološki prilagođena sistemu bosanskog jezika procesom transfonemizacije (c > k). Međutim, postavlja se pitanje pravopisnog rješenja pisanja riječi koje u svom sastavu imaju sastavnicu *korona* – radi li se o složenicama (koronavirus), polusloženicama (korona-virus) ili dvjema riječima (korona virus). U *Pravopisu bosanskoga jezika* Senahida Halilovića (2017:33) stoji da „nisu složenice i odvojeno se pišu dvočlane pojmovne cjeline u kojima prvi član (koji je uglavnom stranoga porijekla i nepromjenjiv; ukoliko je promjenjiv, kao član ovakvih grupa riječi ostaje bez promjene) određuje drugi“. U skladu sa ovim pravilom riječ *korona* trebala bi se pisati rastavljeno od riječi uz koju dolazi i sa kojom čini značenjsku cjelinu (npr. korona virus, korona kriza, korona zakon i sl.). Na ovakvo pisanje riječi sa sastavnicom *korona* upućuje i Bulić (2020), navodeći konkretne primjere „virus korona / korona virus, virusi korona / korona virusi (velika porodica virusa)“, kao i „Coronavirinae (virus korona / korona virus)“. Međutim, u praksi se susreće pisanje riječi sa sastavnicom *korona* u vidu složenica. Uzrok tome je vjerovatno takvo pisanje u latinskom i engleskom jeziku – Coronavirinae i coronavirus – a, budući da postojeći pravopisni priručnici nisu nudili konkretno ovaj primjer, te brzina objavljivanja informacija uvjetovali su da se pojam „*koronavirus*“ pojavljuje upravo u ovakvom obliku složenice. Nadalje, jezičkom analogijom nastaju idruga riječi kao *koronaludilo*, *koronakriza*, *koronazabava*, *koronafobija*, *koronazakon* i dr. i to primarno u formi složenica. Posmatranjem ovog fenomena s aspekta tvorbe riječi, može se razmotriti i pitanje korištenja sastavnice *korona* kao svojevrsnog prefiksoida.

Osim pojma *korona* u bosanski jezik su posuđene i druge riječi, pojmovi, termini ili sintagme, među kojima se nalaze: *anticovid mjere*, *anticovid pilula*, *antigenski test*, *antivakseri*,

bliski kontakt, buster doza, imunitet krda, infodemija, izolacijski centri, covid ambulanta, covid kriza, covid narativ, covid restrikcija, covid call centri, covid odjel, drajv-in punkt, klaster, koronaška vjera, koronaparti, korona aplikacija, lokdaun, masovna testiranja, mobilna bolnica, nacionalni karantin, online nastava, pik infekcije, postpandemijski, vakcinalni punkt, socijalna distanca, socijalni kontakt, spike protein, totalni karantin, ulazni screening, WHO (World Health Organization). Posmatrajući navedene primjere dolazi se do zaključka da postoji mnogo jezičkih nedosljednosti, nedoumica i dilema. Ukoliko se uporede termini *korona* i *covid* koji suštinski označavaju jedan isti pojam, vidi se da se razlikuju načini njihovog pisanja, odnosno, transfonemizacija nije izvršena u oba slučaja. Jedno od objašnjenja za to može biti da se riječ *korona* brže i više asimilirala i postala dijelom općepotrebnog leksika, dok je riječ *covid*, ipak, više ostala u domenu medicinske terminologije. Pored toga, pojam *korona* se u većini slučajeva pojavljuje kao prvi dio složenice, mada postoje i drugačiji, malobrojni, primjeri. S druge strane, pojam *covid* piše se uvijek odvojeno od riječi s kojom čini značenjsku cjelinu. Također, primjećuje se i da je veći broj posuđenih riječi samo rezultat transfonemizacije sa engleskog jezika, s tim da se negdje transfonemizira cijela riječ ili sintagma (*drajv-in punkt*), a negdje samo jedan njezin dio (*covid call centri*). Kao opći zaključak može se reći da je pandemija izazvala veliku pometnju u jeziku. Brzina širenja virusa, te samim time i novih pojmova vezanih za njega, uzrokovala je nemogućnost istovremenog stručnog praćenja ulaska novih riječi od reguliranja njihove prilagodbe sistemu bosanskog jezika. Rezultat toga su ovakvi primjeri, puni nedosljednosti i neujednačenosti.

Neologizmi

U uvodu ovog rada bilo je riječi o povezanosti i uvjetovanosti promjena u jeziku i društvu. Naglašeno je da se društvene promjene obavezno očituju i u jeziku i to primarno na razini leksike. Jezik se prilagođava tako što u svoj leksički fond unosi riječi koje do tada nisu postojale u njemu, kako bi se mogle imenovati nove pojave u društvu. Jasna Melvinger (1984:70) navodi da neologizmi najčešće nastaju iz potrebe da se označe novi predmeti, pojave i pojmovi ali da mogu nastati i iz drugih objektivnih ili subjektivnih potreba govornog lica. Osim toga, navodi se i da su neologizmi najprije dio jednog uskog kruga specijaliziranog jezika pa se onda šire i prelaze u općepotrebnik leksik.

Za nastanak neologizama u bosanskom jeziku u novije vrijeme ključna je pojava virusa koji je u stručnoj literaturi označen kao *Covid 19* ili *SARS-CoV-19*. Nikolić, Slijepčević Bjelivuk i Novokmet (2021:368) zaključuju da za ovaj virus na samom početku ne postoji zvanični naziv nego se koristi hiperonim koji je motiviran uzročnikom po principu metonimije. Otuda dolazi naziv *koronavirus*. S druge strane, kasnije dolazi do formiranja stručnog naziva (*SARS-CoV-19*) koji zbog same prirode svoje konstrukcije nije zaživio u širokoj neformalnoj upotrebi. To dovodi do stvaranja kolokvijalnog naziva virusa (*korona*). Sve to traje do ustanovljavanja zvaničnog i stručnog naziva bolesti (*Covid 19*). Riječi kao *koronavirus*, *korona*, *Covid 19* su se u jeziku pojavljivale u isto vrijeme kada se pojavila i bolest, i u tom trenutku te riječi su bile neologizmi. Sada to možda više i nisu s obzirom na činjenicu da su već odavno postale dijelom

općeupotrebnog leksika, a kada neka riječ koja je neologizam izgubi svoja svojstva koja je čine novom riječi, tj. uđe u svakodnevni jezik i govor, ona prestaje biti neologizam.

Jasna Melvinger (1984:70) navodi da neologizmi katkada nastaju izvođenjem, slaganjem, analogijom, posuđivanjem i drugim jezičkim procesima. Na primjer, nove riječi u jeziku se mogu tvoriti tako što će se koristiti elementi koji već postoje u jeziku (postojeći korijeni, sufiksi, prefiksi). Po ovom principu u bosanskom jeziku nastaju nove riječi i složenice koristeći se već prisutnim neologizmom *korona*. Blagus Bartolec (2020:31) navodi da se istovremeno sa pojavom koronavirusa pojavljuju i brojne novotvorenice sa sastavnicom *korona*. U ovom slučaju sastavnica *korona* postaje prvim dijelom novonastale složenice neologizma, pa se može označiti i kao prefiksoid. Neologizmi koji su nastali na ovakav način su: *koronamjere*, *koronazabava*, *koronakarta*, *koronafobija*, *koronazakon*, *koronaskandal*, *koronakriza*, *koronarežim*, *koronaprevara*, *koronaludilo*, *koronatest*. Po istom principu nastaju i složenice kao i sintagme koje u prvom dijelu imaju sastavnicu *covid*. Ova sastavnica se samo ponegdje transfonemizira, ali u većini primjera to, ipak, nije slučaj. Ovakvi primjeri neologizama su: *covid potvrda*, *covid propusnica*, *covid pravila*, *covid ambulanta*, *covid bolnica*, *covid smrt*, *covid restrikcije*, *covid pasoši*, *covid odjel*.

S druge strane, neki neologizmi nastaju i transfonemizacijom riječi iz stranog jezika, u ovom slučaju većinom engleskog. Transfonemizira se ili cijela riječ ili neki njezin dio: *lockdown* (ali je prisutno i *lokdaun*), *koronaparti*, *klaster*, *online nastava*, *ulazni screening*, *booster doza* (uz *buster doza*), *covid call centri*, *drajv-in punkt*. U medijima su se dosta često i pojavljivali ovakvi pojmovi iako, na primjer, u bosanskom jeziku već postoji riječ kojom bi se isti pojam mogao iskazati: *zaključavanje*, *žarište*, *covid pozivni centar* itd. Također, neki od neologizama su motivirani šaljivim asocijacijama ili metaforama, kao npr. *koronafriz*, *trikini*, *koronababyboom*, *koronaš*, *cjepiša*, *ljubav u doba korone* itd.

U nastavku donosimo ***Mali pojmovni rječnik koronavirusa*** abecednim pregledom učestalih riječi, pojmova i sintagmi, te njihovim značenjima u kontekstu upotrebe u tekstovima u vrijeme pandemije korona virusa. Riječi su navedene u onim oblicima (složenica, polusloženica, dvije riječi) u kojima su se nalazile u korpusu.

antibakterijski gel – gel za čišćenje i higijenu ruku

antikovid pilula – lijek protiv korona virusa u obliku tablete

antigenski test – brzi test za detekciju virusa Covid 19

antitijela – proizvodi limfocita koji ciljano uništavaju mikroorganizme

antivakser – osoba koja ne pristaje na vakcinaciju

asimptomatski – pacijent bez simptoma bolesti

Astrazeneca – vakcina protiv korona virusa

booster / buster doza – dodatna doza vakcine, osigurava bolju zaštitu od virusa

bris – način uzimanja uzorka za testiranje

brod bolnica – vojni brod bolnica

citokinska oluja – intenzivna imunološka reakcija organizma na koronavirus

Covid / Kovid-19 – virusna bolest uzrokovana koronavirusom
covid bolnica – bolnica ili prostor bolnice opremljen za liječenje pacijenata zaraženih korona virusom
covid narativ – priča, pripovijedanje koje se odnosi na korona virus
covid odjel – odjel u bolnici namijenjen za liječenje pacijenata zaraženih korona virusom
covid pasoš – dokument koji sadrži podatke o vakcinaciji osobe i omogućava joj nesmetano putovanje
covid pravila – propisane mjere ponašanja u toku trajanja virusa
covid restrikcija – postupci koji se poduzimaju u cilju suzbijanja širenja korona virusa
covid smrt – smrt uzrokovana korona virusom
covid call / kal centar – centri koji omogućavaju telefonsku podršku osobama koje sumnjaju na prisustvo virusa
delta soj – soj / varijanta korona virusa
dezinfekcija – uništavanje mikroorganizama
drive-in / drive-in punkt – princip testiranja gdje osoba ne izlazi iz automobila
drugi talas – nakon prekida izolacije može doći do ponovne pojave virusa
dodatni karantin – karantin koji se javlja kao dodatna mjera nakon prvog karantina
dvodnevni policijski sat – policijski sat koji traje 48 sati
epidemija – jako brzo širenje neke bolesti u određenoj oblasti
epidemiolog – bavi se istraživanjem epidemije
epidemiološka situacija – situacija koja se prati usljed proglašene epidemije
epicentar epidemije – ključno područje u kojem se javlja zarazna bolest
Fajzer / Pfizer – vakcina protiv korona virusa
fake news – vijesti koje sadrže i/ili prenose lažne informacije
higijenski uvjeti – kriteriji čistoće koji moraju biti ispunjeni
fizička distanca – sigurna udaljenost od drugih osoba od najmanje dva metra
imunitet – sposobnost organizma da se odupre nekoj bolesti
imunizacija – proces u kojem se imuni sistem učvršćuje dodatnim sredstvima
infekcija – prodiranje mikroorganizma u zdrav organizam
infektivni virus – bolesti čiji su uzročnici određeni biološki patogeni agensi
inkubacija – period od ulaska mikroorganizma u zdrav organizam do pojave prvih simptoma
izolacija – odvajanje zaraženih osoba kako bi se spriječilo širenje bolesti
izolatorij – primarni zdravstveni nivo
karantin – privremena izolacija zaraženih osoba kako bi se spriječilo širenje bolesti
kontaminacija – onečišćenje nastalo u dodiru ljudi i stvari sa nečim što se smatra nečistim
klinička slika – skup tipičnih i subjektivnih tegoba
kolektivni imunitet – razvoj imuniteta skupa osoba
korektivni mehanizam – uspostavljanje sigurnog upravljanja nad situacijom sa korona virusom

koronafobija – strah od korona virusa
 koronavirus – naziv za pojedinačni virus
 koronakarta – karta sa državama ili gradovima sa najviše oboljelih
 koronakriza – ekonomska kriza nastala zbog pandemije korona virusa
 koronaludilo – sveopća opterećenost epidemijom korona virusa
 koronamjere – postupci kojima se pokušava ublažiti širenje virusa
 koronazabava – nedopušteno druženje tokom epidemije korona virusa
 koronazakon – pravni akti u donošenju dodatnih mjera kako bi se spriječilo širenje bolesti
 koronaskandal – svako odstupanje od pravilnog rada za vrijeme korona virusa
 koronaprevara – teorije zavjere o korona virusu
 koronarežim – organizovani propisani skup mjera za zaštitu od korona virusa
 koronaška vjera – vjerovanje u istinitost korona virusa sa svime što donosi
 koronaški fundamentalisti – mišljenje o skupinama koje teže da se u okviru pandemije ispoštuju principi i pravila
 krizni štab – savjetodavno tijelo koje prati situaciju uzrokovanu korona virusom i predlaže mjere
 kućna izolacija – izolacija u kućnim uslovima
 kućni test – test na prisustvo virusa koji se obavlja u kućnim uslovima
 lična zaštitna oprema – oprema koja uključuje masku, rukavice
 lokdaun / lockdown – uvođenje karantina za širu skupinu ljudi kako bi se povećala sigurnost i spriječilo širenje virusa
 lokalna transmisija – prijenos virusa među stanovnicima nekog mjesta
 maska – vid fizičke barijere između nosa i usta i okoline
 masovna testiranja – testiranja na bolest velike skupine ljudi
 mehanička ventilacija – situacija kada su bolesnici potpuno prepušteni respiratoru
 mjere izolacije – određeni propisi koji se moraju poštovati tokom izolacije
 mobilna bolnica – pokretna bolnica
 mortalitet – ukupan broj umrlih
 mutiranje – mijenjanje virusa
 Moderna – vakcina protiv korona virusa
 nacionalni karantin – karantin čitave jedne nacije
 nova normalnost – privikavanje na vanredno stanje izazvano pandemijom
 nulti pacijent – prvozaraženi na nekom području
 ograničenje kretanja – zabrana svih javnih okupljanja i sprečavanje svih kretanja
 omikron – soj / varijanta korona virusa
 online nastava – nastava koja se odvija putem interneta za vrijeme korona virusa
 pandemija – širenje neke bolesti na svjetskom nivou
 pasoši o imunitetu – dokument sa prikazanom vakcinacijom
 pik infekcije – nagli rast infekcije na nekom području
 policijski sat – zabrana kretanja u određenom vremenu

PCR test – test na prisustvo korona virusa
 post-pandemijski – period nakon pandemije
 pozitivni slučajevi – osobe pozitivne na korona virus
 prevencija – mjere koje se preduzimaju kako bi se nešto spriječilo
 propusnice za kretanje – dozvola za kretanje unutar policijskog sata
 prva linija odbrane – ljekari, medicinari i ostalo medicinsko osoblje, metafora
 procijepljenost – stepen vakcinacije u nekom području
 punktovi sa dezinfekcionim sredstvima – štandovi u javnim ustanovama sa dezinfekcionim sredstvima
 punkt za vakcinaciju – mjesto u javnom prostoru za obavljanje vakcinacije
 rad od kuće – izvršavanje radnih obaveza od kuće bez fizičkog odlaska na posao
 respirator – uređaj za vještačko disanje
 respiratorna bolest – bolest disajnih puteva
 revakcinacija – ponovna vakcinacija
 samoizolacija – kućna izolacija osobe koja ima simptome korona virusa
 serološki test – test na prisustvo korona virusa
 simptom – svaka tjelesna primjena koja predstavlja patološko stanje organizma
 Sinofarm – vakcina protiv korona virusa
 socijalna distanca – održavanje sigurne udaljenosti od najmanje dva metra
 socijalni kontakt – kontakt sa ljudima iz okoline
 Sputnik V – vakcina protiv korona virusa
 spike protein – protein „šiljka“ je jedan od nekoliko proteina Covid 19 virusa
 sterilizacija – uništavanje štetnih mikroorganizama
 stopa zaraze – postotak broja zaraženih u odnosu na ukupan broj stanovnika
 šatorska naselja – privremeni smještaj za osobe koje dolaze iz drugih država u funkciji prevencije širenja korona virusa
 testiranje – provjera prisustva infekcije kod osobe
 totalni karantin – potpuno zatvaranje nekog mjesta ili grada
 transmisija virusa – masovno širenje virusa
 trijažni punkt – punkt ispred zdravstvenih ustanova, služi za anketiranje građana
 trijažni šator – ima istu funkciju kao i punkt
 trikini – bikini u doba korone, sa maskom kao trećim dijelom
 ulazni screening – provjeravanje temperature pri ulasku u neki prostor
 val – ponovno izbijanje bolesti
 vanredno stanje – stanje koje nije uobičajeno
 virolog – stručnjak koji se bavi proučavanjem virusa
 vizir – providna zaštita za lice od ulaska bakterija i virusa
 zabrana kretanja – zabrana slobodnog kretanja u svrhu sprečavanja širenja virusa
 zaštitna odijela – odijelo koje se oblači preko odjeće kao zaštita od virusa
 žarište – mjesto sa najjačom koncentracijom virusa

zelena propusnica – poseban dokument koji služi kao potvrda o vakcinaciji

ZAKLJUČAK

Pandemija korona virusa je izazvala brojne promjene u svijetu koje će zasigurno još dugo ostavljati trag u mnogim sferama savremenog života. Jezičke promjene su jedne od njih. Jezik i društvo su od početaka nerazdvojni i međusobno uvjetovani jedan drugim, pa se tako svaka promjena u društvu mora očitovati i u jeziku. Rezultat promjena nastalih pod utjecajem pandemije su nove riječi ili neologizmi nastali različitim postupcima prevođenja, asocijacija, tvorbe itd. Pomjera se i granica između specijaliziranog (medicinskog) i općeupotrebnog leksika, pa tako dijelom svakodnevnog govora postaju riječi koje su pripadale užem medicinskom specijaliziranom leksiku. Zaključujemo da je pandemija izazvala i značajne promjene u jeziku koje zahtijevaju pomno istraživanje i normiranje.

Literatura:

1. Blagus Bartolec, G. (2020). Jezik u doba korone. *Hrvatski jezik: znanstveno-popularni časopis za kulturu hrvatskoga jezika*. Vol 7 No. 2. Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje. Zagreb.str. 30-32.
2. Bugarski, R. (1976). Jezik i društvene promene. *Polja* 2-5, Kulturni centar Novog Sada. Novi Sad.
3. Bulić, H. (2020). *Korona kao pravopisni problem: Kako se pišu nazivi mikro-organizama i bolesti?*. dostupno na: <https://www.halidbulic.ba/2020/11/30/korona-kao-pravopisni-problem-kako-se-pisu-nazivi-mikroorganizama-i-bolesti/>. (objavljeno 30.11.2020.).
4. Đordan, A., Mesarović Maričić, S., Jezik u doba pandemija kovida-19: terminološka rešenja u srpskom i španskom jeziku. *Komunikacija i kultura online*. Vol 11 No. 11. Forum za interkulturnu komunikaciju.str. 51-69.
5. Filipović, R. (1978). Tipovi transfonemizacije u jezicima u kontaktu“. *Filologija*, Vol. 8. Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti. Zagreb.str. 99-106
6. Halilović, S. (2017). *Pravopis bosanskoga jezika*. Slavistički komitet. Sarajevo.
7. Melvinger, J. (1984). *Leksikologija*. Pedagoški fakultet Sveučilišta u Osijeku. Osijek
8. Nikolić, M., Slijepčević Bjelivuk, S., Novokmet, S. (2021). Nove reči u srpskom javnom diskursu kao posledica pandemije kovida 19. *Zbornik radova Filozofskog fakulteta Univerziteta u Prištini*. Vol 51 No. 1.str. 365-390
9. Štrkalj Despot, K. (2020). Kako koronavirus mijenja jezik kojim govorimo (i mislimo)? *Hrvatski jezik: znanstveno-popularni časopis za kulturu hrvatskoga jezika* Vol 7 No. 2. Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje. Zagreb.str. 1-7

Rječnici

1. *Rječnik bosanskog jezika*, ur. I. Čedić, Institut za jezik Sarajevo, 2007.
2. *Rječnik hrvatskoga jezika*, V. Anić, Novi Liber, Zagreb, 1991.
3. *Rječnik stranih riječi*, B. Klaić, Nakladni zavod MH, Zagreb, 1978.

Izvori

1. <https://www.klix.ba/>
2. <https://faktor.ba/>
3. <https://avaz.ba/>
4. <https://n1info.com/>
5. <https://www.072info.com/>
6. <https://radiosarajevo.ba/>
7. <https://www.hbz-vijesti.com/>
8. <https://www.slobodna-bosna.ba/>
9. <https://www.logicno.com/>
10. <https://www.zenicablog.com/>

LEXICAL CHANGES IN THE BOSNIAN LANGUAGE CAUSED BY THE CORONAVIRUS PANDEMIC

Abstract

The aim of this paper is to show the lexical changes that are occurring in the modern Bosnian language under the influence of the coronavirus pandemic. The paper will show words and expressions that have found a place in everyday discourse, words and expressions that already existed in the Bosnian language but have now expanded their meaning, as well as words and expressions neologisms that have arisen through different paths of associations or metaphors related to the coronavirus.